

КОНЦЕПЦІЯ ПОЛІАРХІЇ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПРОЦЕС ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ

Шапенко Л. О.

*асистент кафедри теорії та історії держави і права
юридичного факультету*

Національний авіаційний університет

Туренок Е. О.

студентка I курсу юридичного факультету

Національний авіаційний університет

м. Київ, Україна

Теорія політичного плюралізму є цікавою доктриною юридичної та політичної науки, що не лише не втрачає своєї актуальності, а й набуває все більше прихильників в умовах сучасних трансформацій суспільних відносин. Збільшення наукового інтересу до плюралістичної демократії виправдовується процесами демократизації і гуманізації суспільного життя, наявністю вибору, можливістю і необхідністю альтернатив, що стимулює розвиток і поступальний прогрес суспільства в цілому.

Запропоноване на початку 50-х рр. XX століття американськими політологами Чарльзом Ліндбломом та Робертом Далем для позначення офіційно встановлених рішень демократії поняття «поліархія», що дослівно означає «влада багатьох» на відміну від «демократії» – «влади всіх», встановило теоретичне підґрунтя для розвитку теорії політичного плюралізму як погляду на демократію з іншої сторони, де влада не повинна належати народу. Адже в уявленнях Р. Даля поняття «поліархія» виступає своєрідним каталізатором формування ідеальної демократичної моделі, заснованої на системі ключових інститутів ліберальної ідеології, що розрізняє утворені в рамках ліберальної доктрини політичні режими за рівнем демократичної консолідації [1; 121-122].

При такій формі правління, як поліархія, влада держави умовно поділяється на три гілки; вищі органи держави обираються на певний строк, тобто застосовується принцип змінюваності; органи державної влади через посадових осіб несуть відповідальність, яка в свою чергу має політичний характер і може реалізуватися в таких діях, як достроковий відзив, відхід у відставку, розпуск парламенту. Точне розмежування компетенцій між державними органами дає можливість встановити, на якій ділянці державного механізму відбувся збій у роботі і де потрібно замінити посадову особу.

Погоджуючись з думкою українського науковця О. Фісуна, необхідно зазначити, що нині політичний плюралізм значно покращився у бік учасницької демократії, в якій увага спрямована на необхідність поєднувати елементи представницької демократії на національному рівні з прямою участю народу у політичному процесі на рівні міста і громади, забезпечення більшої рівності політичного впливу, повернення до розуміння демократії як мети суспільного устрою, а не лише формальної процедури чи методу. Таке наближення надає теорії політичного плюралізму можливість послабити одне з її протиріч – розрив між народом та політичною елітою [2; 65-66].

Пройшовши певні етапи розвитку від початкового до сучасного плюралізму, теорія поліархії потребує не радикального перегляду, а лише концептуального вдосконалення. Теорія політичного плюралізму має об'єктивні недоліки, проте не можна стверджувати абсолютну недосконалість. Концепції даного плюралізму

ефективно вирішують проблеми рівноваги політичного впливу і балансу індивідуальних та суспільних інтересів в політичних рішеннях. Важливо при цьому знайти «золоту середину» між принципами теорії політичного плюралізму та сучасними концепціями з приводу інституційного обмеження плюралістичних систем, чіткого окреслення кола політичних питань з утвердженням справедливих правил колективного суперництва у процесі їх вирішення. Такі напрямки повинні створити найбільш ефективну систему реалізації політичного плюралізму, соціально-політичної взаємодії між громадянським суспільством, особистістю і державою.

Основними структурними складовими практичного втілення поліархії являються варіативні соціально-економічні показники: високий рівень економічного благополуччя, урбанізація, індустріалізація, диференціація професійної діяльності та ріст валового національного продукту [3, с. 19].

Отже, можна стверджувати, що поліархія – це спосіб відображення суті незвичного політичного устрою громадянського суспільства, який реалізується у сформованій на основі волі громадян правової політичної системи виконавчих та законодавчих органів влади, функціонування й організація якої ґрунтується на основі поділу влади та відповідній системі стримувань і противаг.

Критики плюралістичної концепції демократії акцентують увагу на наступних моментах: лише невелика кількість людей формально є членами будь-яких груп, а тому інтереси всіх громадян представлені не повністю; групи інтересів здатні стати настільки потужними, що весь політичний процес перетвориться на компроміс, який задовольняє інтереси тільки найсильніших груп і політична система буде паралізована через їх гостру конкуренцію, а вимоги всіх громадян залишаться без уваги; розвиток групового представництва інтересів відводить громадянинові пасивну роль, що може призвести до появи держави «політичних глядачів», які в підсумку втратять контроль над системою. Всі ці проблеми дійсно є загрозою для розвитку демократії. Проте у будь-якому випадку слід визнати, що під впливом концепцій плюралізму та поліархії, а також сучасної неокорпоративістської практики відбувається поступова трансформація як наукового дискурсу демократії, так і його втілення в політичну реальність. І як результат, плюралістична теорія, ґрунтуючись на принципі протиріч, конкурентного суперництва різноманітних ідей, ціннісних орієнтацій, політичних, економічних і культурних інститутів, індивідів і соціальних груп [4; 6], може стати основним підґрунтям сучасних процесів розвитку демократичної держави та гуманізації суспільного життя.

Література:

1. Dahl R. A. *On Political Equality*. New Haven, CT, US : Yale University Press, 2007. 142 p.
2. Фисун А. А. *Демократия, неопатримониализм и глобальные трансформации: монография*. Харьков : Константа, 2006. 352 с.
3. Dahl R. A., Tufte E. R. *Size and Democracy*. Stanford, Calif. : Stanford University Press, 1973. 148 p.
4. Воронянський О. В., Кулішенко Т. Ю., Скубій І. В. *Політологія: підручник*. Харків : ХНТУСГ імені Петра Василенка, 2017. 180 с.